

# Su'da Kamu Hizmeti riske girebilir. Büyük Kentlerin Su Yönetiminde önemli düzenlemeler gerekli

Dursun Yıldız

Hidropolitik Akademi Direktörü

8 Ocak 2022

Ülkemiz nüfusunun %75'inden fazlasına hizmet götüren Su ve Kanalizasyon İdareleri, 30 büyükşehirde kayıp sudan, abone hizmetlerine, içme suyu arıtmadan, atık suyun geri dönüşümüne, yağmur suyu toplama ve uzaklaştırmadan dere yatağı ıslahına kadar geniş bir hizmet yelpazesine icracı kuruluşlar olarak su hizmetleri yönetiminde çok önemli bir yer tutmaktadır.

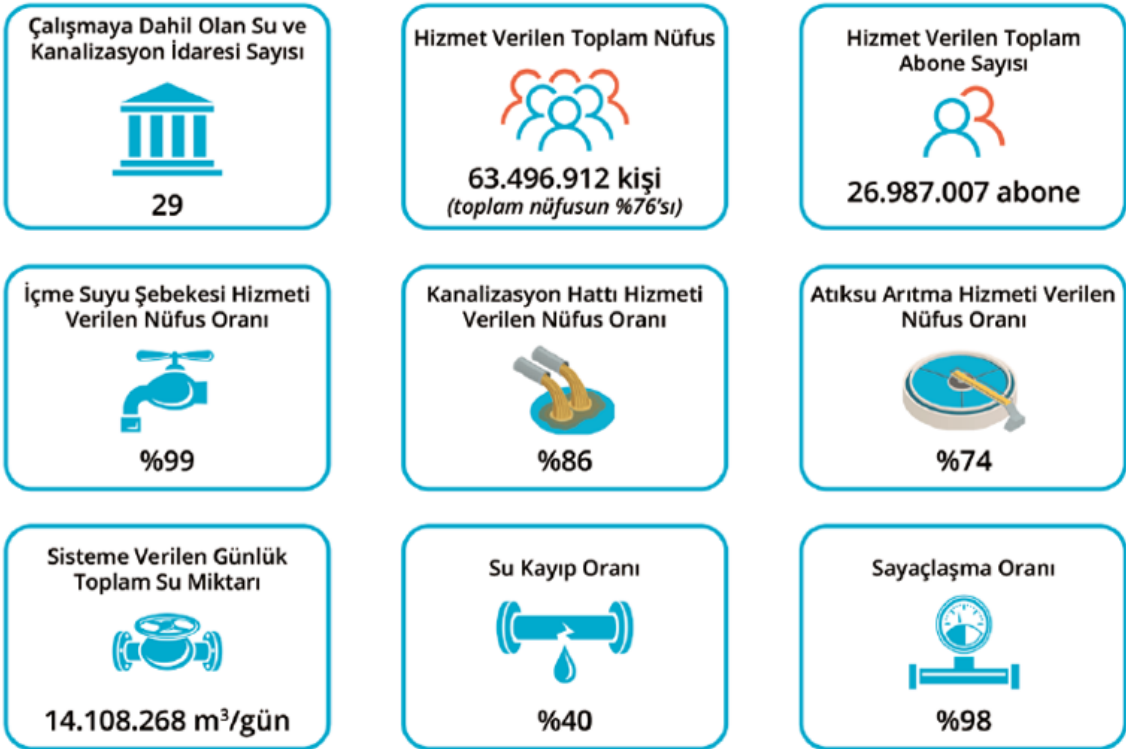


Ülkemizde Büyükşehir Statüsündeki İller

2014'ten sonra ise büyükşehir belediyelerinin sorumluluk alanı il sınırlarına genişletilmiş ve belde belediyelerinin kapatılmasıyla yalnızca ildeki tüm ilçe belediyelerini kapsar hâle gelmiştir. Sorumluluk alanları 2014'den itibaren çok genişleyene büyükşehirlerin su ve kanalizasyon idarelerinin (SU Kİ) üzerindeki sorumluluklar ile birlikte yapısal ve ekonomik sorunlardan oluşan baskılar da artmaktadır.



Muhtelif birçok hizmet türü olan İdareler, hizmetlerini ne derece etkin ve verimli yerine getirdiklerini sürekli ve sistematik şekilde ölçmek ve takip etmek mecburiyetindedir. BU çalışma 3üncü kez SUEN tarafından yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.



SUEN MUKAYESELİ DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI 2020 YILI TEMEL VERİ VE GÖSTERGELERİ

## **SUEN'in Raporlarındaki Mevcut Durum Değerlendirmesi**

Türkiye Su Enstitüsü (SUEN) tarafından „Su ve Kanalizasyon İdarelerinin hizmet ve performans seviyelerini kıyaslamalı şekilde ortaya koymak amacıyla 2017 yılında başlatılan “Su ve Kanalizasyon İdareleri arasında Mukayeseli Değerlendirme (Benchmarking)” çalışmasının 3. aşamasının raporu Haziran 2022’de yayınlanmıştır.

Ülkemizin 29 su ve kanalizasyon idaresinin paylaştığı veriler SUEN tarafından mukayeseli değerlendirme çalışması ile analiz edilmiştir. Haziran 2022 tarihinde yayınlanan 3. Aşama değerlendirme raporunda aşağıdaki çarpıcı sonuçlar yer almaktadır.

### **Personel eğitimine gerekli önem verilmiyor**

İnsan kaynaklarının kapasite gelişimi için yüksek öneme sahip “personel başına hizmetiçi eğitim süresi” için 28 SUKİ’ye ait veri analiz edildiğinde; ortalama hizmetiçi eğitim süresinin 0.16 saat/personel.yıl olduğu tespit edilmiştir. 28 idareden sadece 6’sının ortalama değerinde olması, birçok idarenin personel eğitimlerine gerekli önemi vermediklerini göstermektedir.

### **Büyükşehirlerin dörtte üçünün Su Master Planı Yok**

Kurumsal stratejik yönetim göstergeleri arasındaki “geçerli olan ve idarece uygulanan bir master planın varlığı” göstergesi için bilgi veren 28 idarenin beyanlarına göre master plana sahip olmayan idarelerin sayısı 21’dir. SUKİ’lerin hizmetlerini kısa vadeli çözümler yerine en az 30 yıllık bir perspektifle ve programla hazırlanmış olan bir master plana dayandırmaları önceliklendirilen konular arasında yer almalıdır.

Başta büyükşehirlerdeki SUKİ’ler olmak üzere bütün illerdeki ilgili idarelerin içme suyu, atık su ve yağmur suyu hizmetlerinin etkin ve ekonomik bir şekilde verilebilmesi için iyi hazırlanmış master planlara sahip olmaları önem arz etmektedir. Kurumsal stratejik yönetim göstergeleri arasındaki “geçerli olan ve idarece uygulanan bir master planın varlığı” göstergesi için bilgi veren 28 idarenin beyanlarına göre geçerli ve uygulanan bir master plana sahip olmayan idarelerin oranı %75’tir.

### **SUKİ’lerin sadece 9’unda müstakil AR-GE Birimi var**

İçme suyu ve atık su konularında geniş araştırma sahasına sahip sektördeki AR-GE faaliyetlerini yaygınlaştırmak üzere, yeterli mali ve teknik imkanlara sahip SUKİ’lerin bünyelerinde ayrı bir AR-GE birimine sahip olmaları çok önemlidir. SUEN tarafından yapılan çalışmada “idarede AR-GE biriminin varlığı” sorgulandığında, 29 idare arasında müstakil AR-GE birimine sahip idare sayısı sadece 9 olduğu görülmüştür.

### **SUKİ’lerin enerji ve finansal performans verimlilikleri düşük**

İdarelerin özellikle enerji verimliliği ve finansal performans alanlarında göreceli olarak düşük performans gösterdiği görülmektedir. İdarelerde enerji verimliliği konusunda çalışmalar yapılması ve İdarelerin yenilenebilir enerji konusunda acil tedbirler almaları ve yenilenebilir enerji kaynaklarını işletme faaliyetlerinin bir bileşeni haline getirmeleri gerekmektedir.

İdarelerin ekonomik ve finansal performansın en önemli bileşenlerinden olan özkaynak, gelirdir ve tahsilat oranlarını artırmak için gerekli tedbirleri almaları gerekmektedir.

### **Ortalama su kayıp oranı %40**

Her ne kadar içme suyu hizmetleri diğer alanlara göre daha yüksek bir ortalama değere sahip olsa da, bu alanın en önemli bileşen göstergelerinden biri olan su kayıp oranı (%40) halen yüksek bir seviyededir. İçme Suyu Temin ve Dağıtım Sistemlerindeki Su Kayıplarının Kontrolü Yönetmeliğinde öngörüldüğü üzere, bu oranın acil bir şekilde %25'in altına çekilmesi gerekmektedir.

### **3 SUKİ tamamen yeraltısuyu çekiyor**

SUKİ tarafından paylaşılan veriler analiz edildiğinde; yüzeysel ve yeraltı su kaynakları oranlarının sırasıyla ortalama %59 ve %41 olduğu görülmektedir. 3 idare tamamen yüzeysel su kaynağı, 3 idare ise tamamen yeraltı su kaynağı kullandıklarını bildirmiştir.

### **SUKİ'lerin performansı ve sürdürülebilirliği kritik seviyede**

Çalışma kapsamında; idarelerin yeterliliği ve etkinliği, kurumsal başarılarının ve sürdürülebilirliklerinin temelini oluşturan 7 önemli alt kategoride sorgulanmıştır. Kurumsal, ekonomik ve finansal, müşteri hizmetleri, enerji verimliliği, içme suyu hizmetleri, atıksu hizmetleri ve çevre olmak üzere belirlenen tematik kategoriler, farklı faaliyet alanlarının performanslarını ayrı olarak değerlendirebilmek açısından oldukça önemlidir. Farklı kategorilerde analiz edilen idareler aynı zamanda bütüncül açıdan oluşturulan endeks dahilinde de toplam puana göre bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Türkiye genelinde değerlendirme yapılan 28 idare için ortalama U. Apgar Endeksi puanı 2020 yılı için 8,32 olarak belirlenmiş olup, bu değer, endeks skalasında kritik seviyeye karşılık gelmektedir.

### **SUKİ'lerin Performansında ilerleme yok**

Bu değer, 2017 yılı verileriyle hesaplanan en son mukayeseli değerlendirme çalışmasının ortalama değeri olan 8,44 ile kıyaslandığında, sektörde genel performans bakımından bir ilerlemenin kaydedilemediği görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında SUKİ'lerin 7 performans kategorisindeki performans durumlarını göstermek üzere geliştirilen Performans Alanları Endeksinin sonuçları, en düşük performans gösteren üç alanın **enerji verimliliği, ekonomik-finansal ve atıksu hizmetleri alanları** olduğunu göstermiştir.



### **SUKİ'lerde önemli düzenlemelere ihtiyaç var**

Ülkemizdeki SUKİ'ler su ve atıksu konusunda ülke nüfusunun %80'ine kamu hizmeti vermeleri ve imtiyazlı kamu tekelleri olmaları nedeniyle, performanslarının mukayeseli değerlendirme çalışması oldukça önem taşımaktadır.

SU-EN tarafından 3 kez yapılan mukayeseli değerlendirme çalışmaları **gerek idari gerekse teknik açıdan kurumlarda önemli düzenlemelere ihtiyaç olduğunu ortaya koymuştur.**

Ülkemizdeki SUKİ'lerin, ortak sorunlarına hızlı ve düşük maliyetli çözümler geliştirmek, eğitim/ sertifikasyon faaliyetlerini yürütmek, uygulamalı ortak AR-GE çalışmaları yapmak, bilgi ve tecrübe paylaşımını desteklemek üzere kurumsal yapılarının TBMM'ye sunulmak üzere hazırlıkları yürütülen Su Yasası taslağı da dikkate alınarak yeniden düzenlenmesinde büyük fayda bulunmaktadır.

### **Kaynak:**

Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri arasında Mukayeseli Performans Değerlendirmesi (Faz 3) Yayın Yılı: Haziran 2022 ISBN: 978-625-8451-43-6. SU-EN İstanbul